
recensie van:

Anton van Hooff, *Marcus Aurelius, de keizer-filosoof*, Ambo Amsterdam 2012; 293 p. ISBN 978 90 2632415 4; EUR 22,95.

tekst gepubliceerd in: *Hermeneus* 84, 2012, 247

Ook na zijn pensionering schrijft Anton van Hooff over onderwerpen uit de antieke geschiedenis die hem ter harte gaan. Na *Nero & Seneca* (2010) en *Athene, het leven van de eerste democratie* (2011) is er nu een boek over Marcus Aurelius. Dat is prettig, want het laatste wat er over deze keizer in het Nederlands verscheen betrof een vertaling uit het Frans uit 1994.

Marcus Aurelius (121-180, keizer van 161-180) geldt alom als 'goede keizer', in tegenstelling tot bijvoorbeeld Nero of Domitianus. Hij gaat door voor verstandig, rationeel en wijs, zoals blijkt uit zijn Griekse, filosofische zelfbespiegelingen *Tot zichzelf*. Ook betrachtte hij maat en redelijkheid in zijn beleid, schonk hij veel aandacht aan de rechtspraak en respecteerde hij de senaat. Maar diezelfde Marcus trad keihard op tegen 'barbaren' in het noorden en oosten, en onder zijn bewind vonden er zelfs christenvervolgingen plaats. In zijn jeugdige brieven lijkt hij vurig en gedreven, later is hij niet zelden afstandelijk of ronduit kil.

Van Hooff laat die dubbelheid van Marcus mooi uitkomen. Hij belicht diens lichte én donkere kanten, zonder de balans naar een van beide uitersten te laten doorslaan. Ook in zijn persoonlijke waardering voor Marcus lijken sympathie en afkeer in evenwicht. De onderhuidse tegenstellingen maken dit boek over Marcus Aurelius boeiend.

Het gaat hier overigens niet om een biografie. Van Hooff gaat uit van een beperkt aantal thema's, zoals filosofie, de overdreven zorg rondom lichaam en ziekte, en de relatie met christenen. Hij volgt eerder de tekst van *Tot zichzelf* dan het leven van Marcus. Waar mogelijk haalt hij als verteller breed uit, bijvoorbeeld met uitweidingen over Lucianus of het vroege christendom, zodat het boek een rijk tijdsbeeld van de hele 2e eeuw biedt. Dat alles dient de overzichtelijkheid van het betoog, maar als boek over Marcus boet het wel in aan urgentie. Een klassieke levensbeschrijving van wieg tot graf is nu eenmaal spannender om te lezen, doordat die de beschreven persoon dichterbij de lezer brengt.

Verder valt op dat Van Hooff het antieke materiaal grotendeels voor zichzelf laat spreken. Zo ontbreekt een afsluitende (al dan niet psychologische) synthese van de persoon Marcus en krijgen we in plaats daarvan een kort hoofdstuk met nieuwe informatie, in dit geval over de vroege 'receptie'-geschiedenis van Marcus.

Marcus Aurelius is dus geen boek waarin we de keizer dicht op de huid zitten. Marcus blijft in zekere zin op afstand. Wel is het een bezonnen en evenwichtige studie van een boeiende tijd. Je zou kunnen zeggen: een boek in de geest van de beschreven keizer zelf.

Vincent Hunink